

Ewelina Kwapien

(Uniwersytet Warszawski,
e-mail: e.m.kwapien@uw.edu.pl)

ORCID: 0000-0001-7917-1248

**STYLISTYKA I RYTMIKA POLSKA.
PODRĘCZNIK DLA SZKOŁY I SAMOUKÓW
KAZIMIERZA WÓYCICKIEGO [1917]**

AUTOR: Kazimierz Wóycicki.

PEŁNY TYTUŁ: *Stylistyka i rytmika polska. Podręcznik dla szkoły i samouków.*

WYDAWCA: Druk Rubieszewskiego i Wrotnowskiego, nakł. Gebethnera i Wolffa.

MIEJSCE WYDANIA: Warszawa.

ROK WYDANIA: 1917.

FORMAT: 20 cm.

LICZBA STRON: 186.

JĘZYKI: polski

INFORMACJA O AUTORZE

Kazimierz Dominik Wóycicki urodził się w Warszawie w 1876 roku, jego rodzicami byli Tadeusz Wóycicki herbu Rawicz i Jadwiga Wyssogota-Zakrzewska. Zainteresowanie polską kulturą i literaturą oraz jej historią przejął zapewne od dziadka – Kazimierza Władysława Wóycickiego (1807–1879) – wydawcy, pamiętnikarza, varsavianisty, autora trzypomowego opisu cmentarza Powązkowskiego, a także uczestnika powstania listopadowego.

Oprócz prawa, które ukończył na Uniwersytecie Warszawskim, studiował także filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez wiele lat (1901–1917) pracował jako polonista w szkołach prywatnych, m.in. w latach 1906–1917 jako nauczyciel gimnazjalny w cenionej szkole żeńskiej Jadwigi Kowalczykówny i Jadwigi Jawurkówny. Następnie pełnił funkcję w administracji szkolnej: był wizytatorem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego warszawskich szkół średnich (1917–1925). W tym samym czasie wykładał historię i teorię literatury

w Wolnej Wszechnicy Polskiej (1917–1925). Był również wykładowcą w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej, a później na Uniwersytecie Warszawskim (1928–1938), gdzie prowadził m.in. ćwiczenia z zakresu poetyki. Nie uzyskał nigdy oficjalnego tytułu naukowego, wykształcił jednak grono uczniów, które można określić jako szkołę [Furmanik 1938]. Kazimierz Wójcicki był także współpracownikiem Polskiej Akademii Umiejętności, a od 1914 roku członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

W opracowaniach naukowych Kazimierz Wójcicki określany jest przede wszystkim jako teoretyk i historyk literatury, niekiedy nazywany jest także teoretykiem nauczania literatury (czyli metodykiem nauczania). Wielu autorów pisze o nim jako o znakomitym pedagogu.

Kazimierz Wójcicki zmarł 11 maja 1938 roku w Warszawie. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim (kwatery 233–IV–30).¹

CHARAKTERYSTYKA

Z ćwiczeń stylistycznych z młodzieżą i dorosłymi powstała ta książka, i ćwiczenia są w niej rzeczą główną. Odwoływać się nieustannie do zdolności językowej ucznia, do jego praktyki codziennej, mowy mówionej, pisanej, do lektury, zaostreć i wysubtelnić wrażliwość językową, przyzwyczajając do delikatnej analizy, doskonalić i rozszerzać w ten sposób umiejętność posługiwania się mową ojczystą, rozwijając jednocześnie zdolność myślenia i odczuwania w ogóle – oto metoda i cel podręcznika [s. III].

W ten sposób rozpoczyna się przedmowa do pierwszego wydania książki *Stylistyka i rytmika polska. Podręcznik dla szkoły i samouków* Kazimierza Wójcickiego. W tych słowach przedstawił autor nie tylko cel podręcznika, ale również swoje przekonania dotyczące roli nauczyciela w procesie kształcenia. Nauczyciel powinien być bowiem przewodnikiem, wskazywać najlepszą drogę prowadzącą do samokształcenia, rozbudzać uczucia patriotyczne. To uczniowie mieli doświadczać, wyrażać uczucia, przekazywać myśli, nauczyciel zaś nie – przedstawiać fakty, tylko inspiro-

---

¹ Oprócz przywołanej literatury podstawę tej części opracowania stanowiły encyklopedie oraz przewodniki zawierające różnorodne i niekoniecznie pokrywające się informacje na temat biografii Kazimierza Wójcickiego, które zostały tutaj zebrane: aneks do książki: *lista nauczycieli, Woy-Ż.* [w:] *Szkoła na Wiejskiej*, red. Wanda Karpowicz i wsp., Kraków 1974; *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1969, XXX, t. 12; *Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna*, Wydawnictwo „Gutenberg”, Kraków, t. XVIII; reprint: Warszawa 1995; *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 2005, red. J. Wojnowski, t. 30; *Cmentarz Powązkowski w Warszawie* (red. Jerzy Waldorff, Hanna Szwankowska, Danuta Jendryczko, Barbara Olszewska, Zofia Czyńska), Warszawa 1984. Informacje na temat rodziców Kazimierza Wójcickiego: Tadeusza Wójcickiego herbu Rawicz i Jadwigi Wyssogoty-Zakrzewskiej znalazłam jedynie w Wikipedii, którą w związku z tym traktuję jako źródło uzupełniające [https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_W%C3%B3ycicki_(literat); dostęp 30.07.2018]. Więcej informacji na temat Kazimierza Wójcickiego i *Stylistyki...* znajduje się na stronie: https://gramatyki.uw.edu.pl/book/546

wać i zachęcać uczniów do własnej pracy. Z tego względu metoda wykładowa powinna zostać ograniczona do niezbędnego minimum, a głównym narzędziem pracy powinno stać się zadawanie uczniom pytań.

Stylistyka i rytmika polska... obejmuje 15 rozdziałów: I. *Synonimika*; II. *Określenia*; III. *Użycie stylistyczne czasu przeszłego postaci dokonanej i niedokonanej i czasu teraźniejszego historycznego*; IV. *Przenośnie*; V. *Omówienie, nagromadzenie, stopniowanie, mowa hiperboliczna*; VI. *Język mówiony i pisany, język literacki, języki specjalne, gwary. Archaizmy, neologizmy*; VII. *Tzw. zwroty krasomówcze*; VIII. *Szyk wyrazów i budowa zdania*; IX. *Poprawki*; X. *O stylistyce*; XI. *Rozczłonkowanie akcentacyjne. Proza rytmiczna*; XII. *Rytm wiersza. Rym*; XIII. *Wiersze zwykłe*; XIV. *Wiersze miarowe*; XV. *Zwrotki* (s. VII). Treść wymienionych rozdziałów poprzedzona jest przedmową.

Już spis treści [s. VII] pokazuje, że zawartość książki jest bardzo zróżnicowana, obejmuje bowiem zagadnienia związane z codziennym posługiwaniem się językiem – słownictwem (np. rozdział I i II) i gramatyką (np. rozdział III, VIII), z figurami pojawiającymi się w tekstach literackich (np. rozdział IV, V, VII), aż po analizę utworów prozatorskich (np. rozdział XI) i poetyckich (rozdziały XII–XV). Wśród bogactwa zgromadzonej tu tematyki zwraca uwagę rozdział VI – poświęcony różnym odmianom polszczyzny: językowi mówionemu i pisanemu; językowi literackiemu, czyli ogólnopolskiemu, oraz jego odmianom specjalnym i terytorialnym, a także życiu wyrazów: archaizmom i neologizmom. Długość rozdziałów również bardzo się różni, liczą od 2 do 30 stron.

Każdy z rozdziałów został podzielony konsekwentnie na paragrafy i w ich obrębie na ćwiczenia. Część teoretyczna stanowi niezbędne minimum, ćwiczenia obejmują najczęściej przytoczone fragmenty różnych tekstów oraz pytania, które powinien zadać nauczyciel lub też osoba samodzielnie się ucząca. Pytania odnoszą się zarówno do kwestii bardzo konkretnych, np. użycie danego słowa w tekście, jak i bardzo szerokich, odwołujących się do codziennych obserwacji uczniów, np. „Dodać do niżej podanych rzeczowników szereg zgodnych z nimi określeń”: *rumak, koń, szkap, cheta, dzianet, bachmat* [s. 4] lub „Uszereguj przytoczone wyrazy w grupy, ściślej ze sobą spokrewnione znaczeniowo” [s. 5] (chodzi o wyrazy: *podróżny, podróżnik, wędrowiec, pielgrzym, tułacz, wygnaniec, turysta, włóczęga, włóczykij, obieżyświat*). W ćwiczeniu, które dotyczy czasowników związanych z poruszaniem się, jedno z pytań brzmi: „Czy nie przypominasz sobie, kto z twoich kolegów, znajomych, drepcze, kroczy, stapa?” [s. 21]. Niektórym ćwiczeniom towarzyszy komentarz merytoryczny.

Ilustracja materiałowa, niekiedy bardzo bogata, jest obecna w zdecydowanej większości ćwiczeń, obejmuje fragmenty tekstów poetyckich i prozatorskich. We wstępie autor napisał, że w wypadku kilku tekstów źródłowych posługuje się w książce skrótami, ponieważ te właśnie teksty są najczęściej cytowane, a są to: *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza oraz *Ogniem i mieczem, Potop i Pan Wołodyjowski* Henryka Sienkiewicza.

Oprócz tych dzieł na kartach opracowania często przywoływane są m.in. wiersze Jana Kochanowskiego, inne utwory Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Adama Asnyka, Leopolda Staffa, powieści Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Stefana Żeromskiego i wiele innych.

Rozdział I zatytułowany *Synonimika* obejmuje strony 1–30. Większość ćwiczeń w tym rozdziale dotyczy wybranego słownictwa, do którego uczeń musi dobrać odpowiedniki lub określenia, a także zastanowić się nad ich łączliwością. W początkowych ćwiczeniach pojawiają się rzeczowniki z określonych zakresów tematycznych, np. nazwy wojskowych, różne określenia koni, nazwy odnoszące się do różnych stanów społecznych itp., później autor przechodzi do kwestii zdrobnień, zgrubień, kolejno – do czasowników [§ 5] i przywołuje [ćw. 10, s. 18] np. słowo *kwitnąć* oraz utworzone od niego derywaty: *przekwitać*, *zakwitać*, *okwitać*, *wykwitać*, *odkwitać*, *rozkwitać*. W kolejnych paragrafach autor jako podstawę analizy wybiera przymiotniki i przysłówki.

Rozdział II, poświęcony określeniom, Kazimierz Wóycicki rozpoczyna od uwag teoretycznych, wydziela określenia obojętne uczuciowo: „rzeczowe”, „przedmiotowe” oraz wyrażające uczucia mówiącego: „uczuciowe”, „podmiotowe” i temu podziałowi podporządkowuje ćwiczenia. W jednym z ćwiczeń pokazuje nietypowe, przeciwstawne połączenia takie jak: *rozkoszne męki*, *smutna pociecha*. W innym z kolei zwraca uwagę, w jaki sposób kwestia zastosowania określeń lub ich pominięcia może wskazywać na różnice między autorami lub między epokami. Pod koniec rozdziału autor przywołuje kwestię stopniowania przymiotników. Kazimierz Wóycicki stara się zwrócić uwagę uczniów na to, że mówienie i pisanie dotyczy nie tylko autorów dzieł, ale każdego użytkownika języka.

Sześciostronicowy rozdział III dotyczy użycia stylistycznego czasu przeszłego postaci dokonanej i niedokonanej i czasu teraźniejszego historycznego. Zaproponowane przez autora ćwiczenia polegają na zamianie w przytoczonych przykładach użytych tam czasowników niedokonanych na dokonane i odwrotnie oraz obserwacji, w jakich sytuacjach wybór czasu powoduje wrażenie przyspieszenia lub zwolnienia akcji. Przytoczone są także przykłady, w których czasowniki są w ogóle pominięte. K. Wóycicki szczegółowo omawia sposób oddziaływania konkretnych form (np. czasu przeszłego dokonanego lub niedokonanego) na odbiorcę tekstu.

Kazimierz Wóycicki bardzo szeroko rozumie termin „przenośnie”, w pierwszym akapicie poświęconego im rozdziału IV pisze:

Środki wysłowienia rozszerzają się potężnie przez przenośnie, którym to mianem ogólnym obejmujemy przenośnie właściwą (metaforę), porównanie, zamiennię (metonimję) i ogarnienie (synekdoche) [s. 46].

Ten rozdział należy do bardziej obszernych, obejmuje strony 46–69, na których autor przywołuje zgodnie ze sformułowaną na początku informacją, różne rodzaje metafor. W ćwiczeniach zadaje wiele pytań, zwraca

uwagę na trudności w odczytaniu i właściwym omówieniu przykładów oraz podkreśla wielką wartość przenośni stosowanych w tekstach poetyckich i prozatorskich.

W rozdziale V autor zajmuje się kolejnymi środkami wykorzystywanymi w utworach literackich, takimi jak: omówienie – czyli peryfraza, nagromadzenie, stopniowanie, mowa hiperboliczna. Wybiera przykłady dobrze obrazujące wybrane zagadnienie, zwraca uwagę na różnice w stosowaniu poszczególnych środków przez różnych autorów.

W rozdziale VI (liczącym blisko 30 stron) Kazimierz Wóycicki uświadamia obecność różnych odmian polszczyzny, a także zwraca uwagę na kwestie praktyczne wynikające z tego zróżnicowania:

Obok języka mówionego normalnego warstw mniej lub więcej wykształconych, obok mowy, ogólnie zrozumiałej, powszechnej, u nas powszechno-polskiej, odmienne dziedziny pracy i warunki życia, odrębności myślenia i czucia pewnych grup ludzkich doprowadzają do wytworzenia języków specjalnych, dla ogółu częściowo a nieraz nawet całkowicie niezrozumiałych: języka rozmaitych gałęzi przemysłu, handlu i t.d., języka naukowego różnych gałęzi wiedzy [s. 86].

Autor zwraca uwagę na umiejętny dobór środków wyrazu w tekście mówionym i pisanym. Znamienne, że jako ilustrację tekstu popularno-naukowego przywołuje *Dzieje języka polskiego* Aleksandra Brücknera. Podobnie kiedy autor pisze o gwarach oddaje głos Stanisławowi Witkiewiczowi i cytuje jego utwór *Na przełęczu* [s. 92, 93]. Dalej cytowany jest także fragment *Kwiatków świętego Franciszka z Asyżu* w tłumaczeniu S. Witkiewicza na gwara podhalańską i – dla porównania – w literackim tłumaczeniu Leopolda Staffa [s. 94–96]. Później wraca jeszcze do gwary podhalańskiej fragmentem wstępu do *Słownika gwary podhalskiej* Bronisława Dembowskiego, wydanego w roku 1894.

Na podstawie kolejnych przykładowych tekstów Kazimierz Wóycicki zadaje pytania o archaizmy i neologizmy, o zmiany językowe, które następują na przestrzeni dziejów języka. W § 25 autor odwołuje się do słowników języka polskiego: S.B. Lindego, *wileńskiego* i nieukończonego jeszcze wówczas – *warszawskiego*. W kontekście leksyki gwarowej przywołuje także *Słownik gwar polskich* Jana Karłowicza i objaśnia znaczenia słów takich jak: *śniat, gozd, rsiok, dropiaty*. Część rozdziału poświęca zapożyczeniom, na przykładzie oddziaływania języka rosyjskiego, przy czym konsekwentnie wyrazy i zwroty zaczerpnięte z tego języka określa jako błędne. Kończąc ten rozdział, autor zwraca uwagę na znajomość różnych odmian polszczyzny w życiu każdego człowieka i konieczność dostosowania ich do sytuacji komunikacyjnej:

Każdy z nas jest istotą wielojęzyczną, t. zn. przez wychowanie, przyzwyczajenie, ćwiczenie zdobywa umiejętność przystosowywania się w mowie do sytuacji, umiejętność użycia coraz innych słów, zwrotów, innego układania zdań zależnie od miejsca, okoliczności, osoby, do której przemawia [s. 109].

Rozdział VII *Tzw. zwroty krasomówcze* należy również do dłuższych w podręczniku [s. 110–125]. Kazimierz Wóycicki omawia w nim (a raczej czyni podstawą samodzielnych ćwiczeń) różne „zwroty krasomówcze” albo „retoryczne”, takie jak: powtórzenie, polisyndeton i asyndeton, wykrzyknik, pytanie retoryczne, apostrofa, antyteza i ironia, a zatem zwroty, które „samoistnej treści myślowej nie zawierają, służą tylko do podkreślania i uwydatniania [podkreślenie autora]” [s. 110] tego, co jest zawarte we wcześniej omawianych środkach. W podręczniku rzadko można znaleźć komentarze merytoryczne, w tym rozdziale jednak każda z figur została zdefiniowana, jeden fragment szczególnie zwraca uwagę ze względu na zawarte w nim emocje:

Apostrofa jest środkiem silnie spotęgowanej uczuciowości: w takim bezpośrednim zwrocie uczucie, przepelniające mówiącego, zdaje się wylewać, zrywając tamę, ogarniać przedmiot, do którego się zwraca mówiący, i który, wywołany tym zwróceniem się, staje niejako przed słuchaczem, wskutek czego całość mowy niezwykle się ożywia [s. 121].

Rozdział VIII dotyczy szyku wyrazów i budowy zdania, autor zwraca uwagę na różne sposoby wykorzystywania składni polszczyzny do podkreślenia pewnych treści, np. przestawnię – przerzutnię, nagromadzenie krótkich zdań, „okresy albo perjody”. Podsumowuje ten rozdział następującą myślą:

Pamiętaj, że wrażenie każdego zdania zależy nie od tego lub innego z użytych w nich środków językowych, ale od całego ich w zdaniu zespołu, wszystkie one bowiem wzajemnie na siebie oddziałują, to potęgując, to ograniczając, to wreszcie zmieniając wzajem swe działanie [s. 140].

Nietypowym rozdziałem w podręczniku Kazimierza Wóycickiego jest też rozdział IX zatytułowany *Poprawki*. Autor przytacza w nim fragmenty wierszy, najczęściej poszczególne wersy, które były poprawiane przez poetów, m.in. wers po wersie ukazane są zmiany wprowadzane przez Adama Mickiewicza w *Stepach akermańskich*. Pokazuje to pracę nad słowem, która przekłada się na efekt końcowy, a tym samym wpływa na odbiór tekstu.

Kolejny dwustronicowy rozdział X poświęcony jest stylistyce, stylowi oraz dziejom badań stylistycznych. Cele stylistyki formułuje tutaj autor w sposób następujący:

Stylistyka bada środki wysłowienia, t.zn. środki, których dostarcza język dla wyrażenia myśli i uczuć człowieka. Badanie to polega na: a) rozważeniu istoty każdego środka i jego znaczenia dla myśli i uczucia, b) układaniu tych środków w grupy i tworzeniu z nich systemu, c) rozpatrywaniu wreszcie, w jaki sposób w użyciu tych środków objawia się odrębność każdego artysty [s. 146].

Rozdziały XI–XV dotyczą rymu i rytmu. Pierwszy z nich poświęcony jest prozie rytmicznej, kolejne zaś – poezji. Wszędzie autor przytacza wiele przykładów, zmusza do zastanowienia, które środki wybrane przez pisarzy lub poetów wywołują jakieś określone efekty. W rozdziałach poświęconych poezji Kazimierz Wóycicki z jednej strony przywołuje różnorodne typy wierszy, m.in. trzynasto-, jedenasto-, dziesięciozłogłoskowiec, z drugiej strony na podstawie tych rozdziałów można także zdobyć praktyczne umiejętności w zakresie rozpoznawania określonych rymów. W rozdziale XIV ukazane są wiersze miarowe, w XV – podział na zwrotki (np. strofę saficką). Omówienie zamyka opis budowy sonetu.

RECEPCJA DZIEŁA

O tym, że Kazimierz Wóycicki był cenionym teoretykiem i historykiem literatury, a także wybitnym pedagogiem, świadczą wypowiedzi z jednej strony literaturoznawców, z drugiej zaś – jego uczniów. Jako jeden z dowodów uznania wskazać można obszerny tom zbiorowy *Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu (księga zbiorowa)*, wydane w Wilnie w 1937 roku. Rangę tej publikacji podkreślała Stefania Skwarczyńska w recenzji zamieszczonej w „Pamiętniku Literackim” [Skwarczyńska 1938].

Szersze omówienie poglądów oraz dzieł Kazimierza Wóycickiego znaleźć można w opracowaniu Władysława Sawryckiego: *Współtwórcy szkolnej polonistyki dwudziestolecia międzywojennego (Kazimierz Wóycicki, Konstanty Wojciechowski, Juliusz Kleiner, Konrad Górski)* [Sawrycki 1984, 5–39]. Pisze on między innymi, że Kazimierz Wóycicki był jednym ze zwolenników awansu treści i sprawności artystycznych w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Uzupełnieniem pracy nad lekturą powinna być zatem twórczość plastyczna, obecne powinny być jednak różne gałęzie sztuki. Jedną z nich była deklamacja sięgająca tradycjami sztuki retorycznej. Recytacje na lekcjach Kazimierza Wóycickiego „należały do zjawisk o dużej randze artystycznej” [Sawrycki 1984, 14], wspominają o tym uczennice.

W teorii i praktyce dydaktycznej Kazimierz Wóycicki dawał pierwszeństwo dyskusji i zadawaniu pytań – „heureza miała otworzyć drogę inwencji, odważnej samodzielności, zdolności sugestywnych, cech kontaktowości nauczyciela” [Sawrycki 1984, 26]. Ten sposób myślenia o dydaktyce znalazł odzwierciedlenie w wielu opracowaniach autorstwa Kazimierza Wóycickiego, *Stylistyka i rytmika polska...* jest jednym z nich. Tematyka stylistyczna była później obecna w innych dziełach, m.in. *Rzecz o literackim w szkole* [1921]. *Stylistyka i rytmika polska...* ukazała się siedem lat po podręczniku Lucjusza Komarnickiego zatytułowanym: *Stylistyka polska wyjaśniona na przykładach i ćwiczeniach*. Publikacja Kazimierza Wóycickiego – obok propozycji L. Komarnickiego – „stanowiła ważną pozycję dydaktyczną i merytoryczną, gdy wziąć pod uwagę ówczesny stan badań, jaki reprezentowała nasza nauka” [Sawrycki 1984, 32].

Obaj autorzy – K. Wóycicki i L. Komarnicki – oprócz aspektu uczuciowego języka zwracają także uwagę na aspekt logiczny, podkreślają oni bowiem „subtelne związki myśli”, a także konieczność zwracania uwagi na kwestie znaczeń poszczególnych słów. Jak pisze W. Sawrycki:

Jest to na ręce kształceniu umiejętności werbalnych ucznia, ponieważ aspekt logiczny, „myślowy”, charakteryzuje się dużą stosunkowo określonością, jaka zazwyczaj towarzyszy czynnikowi normującemu [Sawrycki 1984, 34].

Było to jednocześnie z jednej strony bliskie jeszcze dziewiętnastowiecznemu myśleniu o normatywnym celu stylistyki, z drugiej strony – umożliwiała precyzyjną pracę nad językiem.

Mieczysław Rybarski, pisząc o podręcznikach L. Komarnickiego i K. Wóycickiego, stwierdził, że:

obaj autorowie w naczelnym założeniu wyzbyli się niedomagań swych poprzedników i zarzucili dążność utylitarystyczną, wnosząc zarazem przedmiot na poziom dzisiejszej nauki [za: Sawrycki 1984, 36],

co świadczy o tym, że obie pozycje cieszyły się uznaniem.

Podsumowaniem uwag o recepcji dzieła Kazimierza Wóycickiego niech będzie myśl W. Sawryckiego związana z praktycznymi możliwościami wykorzystania go w dydaktyce szkolnej:

Podręcznik Wóycickiego był więc jedną z tych książek, które wprowadziły do szkolnej polonistyki świeże, ożywcze treści, które otworzyły przed szkołą urzekające nowością perspektywy, a samą naukę o stylu znacznie uatrakcyjniły [Sawrycki 1984, 36].

CIEKAWOSTKI

Jako pedagog Kazimierz Wóycicki podkreślał rolę wychowania estetycznego, uważał, że lekcje języka polskiego powinny nie tylko zapoznawać uczniów z polską literaturą, ale także z kulturą i sztuką zarówno polską, jak i obcą. Kształceniu towarzyszyło więc zaznajamianie uczniów z obrazami wybitnych malarzy. Bardzo ważną część jego lekcji stanowiły deklamacje wybranych przez uczniów wierszy, niezwykle przez nich cenione.

Kazimierz Wóycicki rozwijał w uczniach także uczucia patriotyczne, w wielu opracowaniach przywoływany jest cytat ze wspomnieniowego tekstu Zofii Landy (siostra Teresa, Laski) i Janiny Landy-Dębowskiej:

Pan Wóycicki rozejrzał się po tych prawie dziecięcych głowach, podszedł do okna, które wychodziło na Instytut Maryjski (rosyjska elitarna szkoła żeńska z internatem), spojrzął na dwugłowego orła zdobiącego gmach i powiedział: „Jak to się tu rozparł!” W ten sposób sięgnął do naszych uczuć patriotycznych i antycarskich, nawiązał do atmosfery, która zrodziła się ze strajku szkolnego i ruchów wolnościowych niedawno minionych lat, a która ożywiała naszą klasę. To był jakby ton poddany naszym pracom i nauce, którą zaczynaliśmy z tym nowym, tak fascynującym nauczycielem. W lot uchwyciliśmy, że nie będą to nudne czytanki z wypisów, że wchodzimy w nowy świat myśli, wrażeń, piękna [Landy, Landy-Dembowska 1974, 162].

WERSJA ELEKTRONICZNA

<https://crispa.uw.edu.pl/object/files/8966/display/Default>

Bibliografia

- Aneks do książki: lista nauczycieli, Woy-Ż.* [w:] W. Karpowicz i in. (red.), *Szkoła na Wiejskiej*, Kraków 1974, s. 259–265.
- Cmentarz Powązkowski w Warszawie*, Warszawa 1984.
- S. Furmanik, *Kazimierz Wóycicki* [w:] W. Karpowicz i in. (red.), *Szkoła na Wiejskiej*, Kraków 1974, s. 159–161.
- Z. Jagoda, *Kazimierz Wóycicki jako pedagog i dydaktyk*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie” 1962, 12, s. 57–76.
- W. Karpowicz i in., *Szkoła na Wiejskiej*, Kraków 1974.
- Z. Landy, J. Landy-Dembowska, *Kazimierz Wóycicki* [w:] W. Karpowicz i in. (red.), *Szkoła na Wiejskiej*, Kraków 1974, s. 162–166.
- Nekrolog: Ś. p. Kazimierz Wóycicki*, „Gazeta Lwowska” 108/1938, 14 maja, s. 3.
- Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu (księga zbiorowa)*, Wilno 1937.
- W. Sawrycki, *Współtwórcy szkolnej polonistyki dwudziestolecia międzywojennego (Kazimierz Wóycicki, Konstanty Wojciechowski, Juliusz Kleiner, Konrad Górski)*, Warszawa–Poznań–Toruń 1984.
- S. Skwarczyńska, *Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu (księga zbiorowa)*, Wilno 1937. *Recenzja*, „Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej” 1938, 35/1/4, s. 287–289.
- Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 12, Warszawa 1969.
- Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna*, t. 18, Wydawnictwo „Gutenberg”, Kraków, reprint: 1995.
- J. Wojnowski (red.), *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 2005.
- <https://gramatyki.uw.edu.pl/book/546>